

Kulturmiljö

Mål

VI KAN AVLÄSA HISTORIEN I VÅR NÄRMILJÖ.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN I FORM AV LANDSKAP, MILJÖER, BYGGNADER OCH ANLÄGGNINGAR SOM UTGÖR EN DEL AV VÅRT SAMHÄLLES IDENTITET OCH KULTURARV SKYDDAS.

KULTUR OCH NATURVÄRDEN TAS TILLVARA I PLANERING OCH BYGGANDE.

Bakgrund

Människan skapar sin omgivning genom att omvandla naturen med odling och byggande. Detta är vår kulturmiljö. Den utgörs av det odlade landskapet, av bebyggelse och vägar, städer och samhällen.

Stadsstrukturen speglar den gällande samhällsstrukturen där både nutid och dåtid kan avläsas. Planeringens uppgift är att ta tillvara den kulturhistoriska bakgrunden och göra den till del i det framtida samhället.

För vår förståelse av tillvaron och av vår historia är det väsentligt att bevara kulturvärden som berättar historien och som ger identitet till platsen och till vår plats i utvecklingen.

Naturmiljö kan i många fall vara lika med kulturmiljö. Många naturtyper och arter har utvecklats som en följd av att människan brukat naturens resurser.

I Vänersborgs miljömål ingår god bebyggd miljö där värdet av de kulturhistoriska byggnaderna och miljöerna betonas.

Stadsdelen Blåsut.

Nuläge

Skydd för värdefulla kulturmiljöer

I flera lagar finns skydd för vårt kulturarv.

Kulturminneslagen innehåller bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader, för fornlämnningar, fornfynd och kyrkliga kulturminnen. I plan- och bygglagen och miljöbalken finns bestämmelser om skydd och hänsynstagande till kulturmiljöer.

Ansvaret för att värna om värdefulla kulturvärden ligger på oss alla.

Staden Vänersborg

Den kulturhistoriska grunden ger staden identitet och kontinuitet.

Vänersborg anlades på Huvudnäsön år 1644 då Brätte stad flyttades fyra kilometer norrut från Vassbottenviken. Planmönstret från 1600-talets Vänersborg och stadsplanen efter 1834 års förödande stadsbrand utgör viktiga kulturhisto-

Residenset.

riska utgångspunkter i planeringen för framtiden.

Vänersborg var en betydelsefull sjöfartsstad i början av 1800-talet med hamnar, kanal och slussutbyggnader. Under 1800-talets andra hälft byggdes järnvägen ut. Ännu ett och ett halvt sekel efter deras anläggning är järnvägssträckningarna av avgörande betydelse för stadens och kommunens kommunikationer och struktur.

Vid utbyggnaden i början på 1900-talet var det inte aktuellt att skilja industri från bostäder. Mitt i stan låg tändsticksfabrik och skofabrik från 1800-talets mitt. Tegelbruken låg i utkanten - Nabbensberg, Tenggrenstorp, Fridhem. Vassbotten skapades som industrimark genom utfyllning med massor från kanalbygget.

I början på 1900-talet byggdes för industri, administration och vård. Lasarettet vid Edsvägen, vårdinstitutionerna Källshagen, Restad, Korseberg, epidemisjukhuset, blindskolan, Vänerskolan, och fängelset

I slutet av 1900-talet utvecklades det mesta av institutionsvården. Det innebar en snabb strukturell omvälvning av staden.

■ ■ ■ Läs mer:

Bokserien Vänersborgs historia del 1-3

Centrala Vargön.

Vargön

Grunden till Vargöns samhälle var tillgången till vattenkraften i Göta Älv. Ett utpräglat brukssamhälle växte fram kring Vargöns AB.

Brålanda och Frändefors

Både Brålanda och Frändefors är del av Dalboslättens utpräglade jordbruksbygd.

Brålanda har växt upp kring järnvägen som haft en stor betydelse för kommunikation och handel. Spannmålsexporten från Brålanda var den största utmed hela järnvägslinjen och här fanns stora spannmålsmagasin. Den äldsta kända kyrkan har troligen medeltida anor.

På platsen för den nuvarande kyrkan i Frändefors låg en kyrka redan på 1200-talet.

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Hela kommunen kommer under 2005 att vara inventerad vad avser kulturhistorisk bebyggelse.

Vi har därmed god kunskap om vår bebyggelses kulturvärden. Kunskapen kan användas av såväl privatpersoner som myndigheter.

Inventeringarna ligger till grund för ett kommande kulturmiljöprogram där kommunen redovisar sina planer för hur de kulturhistoriska värdena skall tas till vara.

För de centrala delarna av Vänersborgs stad finns Bebyggelsemiljöprogram för centrala Vänersborg 1992.

Den senaste inventeringen från 2004-05 av Gestads och Sundals Ryrs socknar kommer att finnas tillgänglig på internet under www.bebyggelseregistret.raa.se, samt på kommunens planeringsunderlag i Mapguide. De inventeringar som gjorts tidigare finns redovisade i tryckta rapporter.

Kulturinventeringar

Västra Tunhems kommun 1970 nr 1
Vänersborgs centrala stadsbebyggelse 1972 nr 5
Vänersborgs stadskärna 1982 nr 30
Väne Ryrs socken och del av Vänersborgs stad 1995 nr 38
Brålanda och Frändefors socknar 1998 nr 44
Vänersnäs och Västra Tunhems socknar 1999 nr 46
Sundals Ryr och Gestad socknar färdigställda under 2005

Fornminnen

Fornminnen kan bestå av olika företeelser såsom gravfält, fyndplatser för föremål, minnesstenar, boplatser etc.

De fornminnen som är registrerade finns i fornminnesregistret.

Byggnadsminnen

Länsstyrelsen har möjlighet att förklara som byggnadsminne sådan byggnad eller anläggning som besitter speciella kulturhistoriska värden.

Sikhalls magasin.

Västra Tunhems prästgård.

Byggnadsminnen i Vänersborg:

- Spannmålsmagasin Sikhall 1:4, Gestads socken
- Torpställe Solliden, Åspered 2:1 i
- Residenset , Residenset 2 i Vänersborg
- Tunhems prästgård, Tunhem 1:1 i Västra Tunhems socken
- Lanthandeln i Västra Bodane, Västra Bodane 2:11 i Frändefors socken
- Onsjö säteri, "Stenhuset" Onsjö 2:1 i Vänersborg
- Forstena gård, Forstena 1:2 i Västra Tunhems socken

Så når vi målen

Vi skall först se till att vi får de kunskaper vi behöver om skyddsvärda miljöer och byggnader genom inventeringar.

Kunskapen från inventeringen ligger till grund för ett kulturmiljöprogram där kommunen redovisar sina avsikter med skyddet av de värdefulla miljöerna och objekten.

Naturmiljövärden som sammanfaller med kulturvärden belyses i en grönplan.

Genom att föra ut kunskaper om natur- och kulturvärdena ökar medvetenheten om allas ansvar för dessa.

Konsekvenser

Det fortsatta arbetet ger skydd för de kulturhistoriska värdena.

De ger fördjupade kunskaper om hur de kulturhistoriska värdena skall tas tillvara och inlemmas i den fortsatta planeringen. De ger också ett ökat stöd i avvägningar som gäller förnyelse och bevarande.

Fortsatt arbete

Inventering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse för hela kommunen ska vara genomförd senast 2005.

Därefter finns anledning att komplettera

Floget.

inventeringarna bland annat med bebyggelse efter 1950.

Hela kommunen ska omfattas av ett kulturmiljö/bebyggelsemiljöprogram senast 2010.

En grönplan för tätortsnära natur som tar hänsyn till den gröna miljöns ekologiska, sociala och kulturella värden ska arbetas fram till 2007.

För Byn Floget nedanför Hunnebergs västra brant och Vänersnäs kyrkby på Hunnebergs västsida säkerställs de kulturhistoriska intressena genom områdesplan eller på annat lämpligt sätt.